

ARKI INNOSTI

Tieteen päivillä, joiden pääteemana oli ”Arjen arvoitus – Vardagens under”, oli viitenä päivänä (12.–16.1.) lähes 13 000 kävijää. Lisäksi päiviä seurasi 3 000 ihmistä verkossa (videokatse-lukertoja oli kaikkiaan 14 500). Yhteensä päiviä siis seurasi noin 16 000 ihmistä. Tiederatikkassa oli noin 1 000 kävijää ja Nuorten päivässä 800. Helsingin yliopiston pääarakennuksessa oli 8 000 kuulijaa ja Tieteiden yössä Kruununhaassa 3 000 kulkijaa. Lisäksi Tieteen päiviltä oli useita tv- ja radiolähetyksiä (mm. Teema-kanavan Prisma Studio). Kokonaan radioitiin Päivän painit ja Professorsrundan. Avajaispäivän luennot lähetettiin suorina videointeina Itä-Suomen yliopiston kaikille kampuksille.

Tieteen päivien kirja *Kaikki irti arjesta* (Gaudeamus) julkaistiin päivien aikana. Suomen Akatemia piti Tiedekahvilaa ja järjesti lehdistötilaisuuksia ”tiedeutisista”. Nuorten päivänä toteutettiin uutena tapahtumana verkkoon paneeli ja chat. Muutkin paneelit ja seminaarit herättivät kiinnostusta, erityistä huomiota sai tiedetoimittajien seminaari ”Vihan journalismi”. Päivillä avattiin Kansainvälinen kemian vuosi, jonka tapahtumia Suomessa koordinoi Suomen Kemian Seura.

Ohessa on Tieteen päivien kymmenen suosituinta luentokokonaisuutta eli sessiota:

- Hyvä elämä
- Vanheneminen biologisena ilmiönä
- Nanoteknologia tekee arjesta erilaisen
- Uni – kolmasosa elämää
- Ruoka ja arkipäivän kemia
- Kansainvälinen kemian vuoden avaus
- Oppiminen, motivaatio ja kasvatus
- Arjen riskit
- Miten ilmasto muuttuukaan
- Luonnon monimuotoisuus pihapiireissä

Lehdistössä eniten huomiota saivat itse Tieteen päivät, Tiederatikka, Tieteiden yö ja Kansain-

välinen kemian vuosi. Tieteen päivillä yhdistyivät *Aamulehden* toimittajan **Päivi Rajamäen** mukaan nykyään harvinaisella tavalla kolme sanaa: ilmainen, laadukas ja sivistävä. Myös Helsingin keskustassa kiertänyt, ilmastoaiheinen Tiederatikka otettiin tiedotusvälineissä hyvin vastaan.

Aihepiireistä nousivat esiin ilmastokysymykset, arjen kohtaamiset sekä lika ja puhtaus. Lehdissä tulivat esiin myös arjen määritelmät ja ulottuvuudet. Tieteen päivien puhuja, professori **Eeva Jokinen** totesi *Keskisuomalaisessa*, että arki on etuoikeus. Suomalaisessa yhteiskunnassa on yhä enemmän ihmisiä, joilla ei ole arkea ollenkaan – tai ainakaan säännöllistä päivärtymiä.

Seuraavat Tieteen päivät ovat 9.–13. tammikuuta 2013. Sitä ennen ne ovat tänä vuonna Jyväskylän yliopistossa 15.–16.3. ja syksyllä Lapin yliopistossa Rovaniemellä ja Itä-Suomen yliopistossa Joensuussa ja Kuopiossa (kuva siirretään myös Savonlinnaan). Näissä tapahtumissa on Tieteen päivien tämänvuotiseen teemaan liittyviä luentokokonaisuuksia ja yliopistojen omaa ohjelmatarjontaa.

PALKINTOJA TIETEEN PÄIVILLÄ

Vuoden tiedekirja -palkinto myönnettiin filosofian tohtori **Helena Hallenbergille** ja filosofian tohtori **Irmeli Perholle** teoksessa *Ruokakulttuuri islamin maissa* (Gaudeamus). Kunniamaininnan saivat tutkija **Teemu Rintala** ja museomestari **Veikko Rinne** teoksesta *Suomen luteet – johdatus luteiden mielenkiintoiseen maailmaan* (Hyönteistarvike Tibiale). Palkinnon antavat edellisenä vuonna ilmestyneestä ansiokkaasta suomalaisesta tiedekirjasta Suomen tiedekustantajien liitto ja Tieteellisten seurain valtuuskunta.

Vuoden professoriksi valittiin Oulun yliopiston aineen- ja lämmönsiirtotekniikan professori **Riitta Keiski**. Valinnassa Professoriliitto arvosti Keiskin ansioita tutkijana, tutkijakou-

Tieteen päivien Tiederatikka kiersi Helsingin keskustaa ja jakoi tietoa ilmastonmuutoksesta. Kuva: Jari Loisa.

lutuksen kehittäjänä sekä tutkimusetiikkaan ja tasa-arvoon liittyvien kysymysten korostajana. Tutkimustoiminnassaan hän on keskittynyt kestävään kehitykseen sekä vihreään kemiaan ja tekniikkaan liittyviin globaalisti tärkeisiin aiheisiin.

Björn Kurtén -palkinnon saivat tietokirjailija **Seppo Vuokko** ja taiteilija **Tom Björklund**. Vuokko on ansiokkaalla tavalla popularisoinut biologiaa, mm. *Luontoilta*-ohjelmissa, ja Björklund on kuvissaan tuonut biologian tulokset kaikkien nähtäville. He ovat kirjassa *Mammutin aika* (2009) yhdessä kuvanneet maailmaa, jota ei enää ole. Palkinnon jakaa Nordenskiöld-samfundet.

RUOTSIN TIEDEAKATEMIAN TUNNUSTUS

Akatemiaprofessori **Ilkka Hanskille**, joka työskentelee Helsingin yliopiston bio- ja ympäris-

tötieteellisessä tiedekunnassa, on myönnetty Ruotsin kuninkaallisen tiedeakatemian pikku-Nobeliksi kutsuttu Crafoord-palkinto. Palkinto on yksi maailman suurimpia tiedepalkintoja. Se annetaan ensimmäistä kertaa pohjoismaalaiselle tutkijalle. Vuosittaisella palkinnolla on tarkoitus tukea tieteenaloja, jotka täydentävät Nobel-palkinnon piirissä olevia aloja. Nyt oli palkitsemisvuorossa biotieteiden tutkijat.

Palkinto myönnettiin Hanskille lukuisten ekologian tutkimusta edistäneiden lähestymistapojen, käsitteiden ja menetelmien kehittämisestä. Ekologit ympäri maailmaa hyödyntävät hänen kehittämiään malleja tutkiessaan eliöiden selviytymistä pirstoutuneissa elinympäristöissä. Hanski johtaa metapopulaatiobiologian kansallista huippuyksikköä.

DIGITOINTIHANKKEET

Svenska litteratursällskapet i Finland (SLS) käynnisti vuoden 2011 alussa hankkeen ”Tutkijoiden ääni ja sähköiset aineistot”, joka selvittää muistiorganisaatioiden digitointihankkeita humanistisen tutkimuksen näkökulmasta. Samaan aikaan on käynnissä myös opetus- ja kulttuuriministeriön ”Kansallinen digitaalinen kirjasto (KDK)”-hanke, jossa keskitytään sähköisten aineistojen saatavuuden ja käytettävyyden parantamiseen sekä aineiston pitkäaikaisäilytysratkaisun kehittämiseen. Vuonna 2011 valmistuva asiakasliittymä avaa pääsyn kirjastojen, arkistojen ja museoiden sähköisiin aineistoihin ja palveluihin (ks. *Tieteen tietotekniikka* 4/2010).

SLS:n hanke, jonka se toteuttaa yhteistyössä Turun yliopiston Suomen historian oppiaineen kanssa, pureutuu sähköisten aineistojen merkitykseen tutkijayhteisölle. Hanke arvioi digitointiprosesseja sekä muistiorganisaatioiden ja tutkijayhteisön suhdetta. Kohteena ovat arkistoinstituutioiden ja erityisesti yksityisten keskusarkistojen digitointihankkeet. Hanke jakautuu kolmeen osaan: 1) nykytilanteen kartoittamiseen, 2) digitointihankkeiden vaikutusten selvittämiseen ja 3) tutkijayhteisön ja muistiorganisaatioiden yhteistyön kehittämiseen.

TAIDEYLIOPISTO TOTEUTUMASSA

Opetus- kulttuuriministeriön työryhmä esittää Kuvataideakatemiasta, Sibelius-Akatemiasta ja Teatterikorkeakoulusta muodostettavan monialaisen taideyliopiston perustamista koskevan valmistelun käynnistämistä. Tavoite on, että uusi yliopisto aloittaisi toimintansa vuonna 2013. Työryhmän esitys luovutettiin tammi-kuussa opetusministerille.

Taideyliopistolla tulisi ehdotuksen mukaan olla yhteinen johto ja hallitus sekä strateginen päätöksenteko. Siinä olisi kolme erillistä akatemiaa – korkeakoulujen nykyiset nimet halutaan säilyttää. Opiskelijoille syntyisi yhdistymisen myötä paremmat mahdollisuudet rakentaa yksilöllisiä opintopolkuja. Yhteistyötä pitäisi tiivistää myös Aalto-yliopiston Taideteollisen korkeakoulun kanssa.

Elokuva- ja lavastustaiteen paikasta on julkisuudessa (mm. *Helsingin Sanomissa*) käyty paljon keskustelua. Nykyään se kuuluu Aalto-yliopiston Taideteolliseen korkeakouluun. Tulisiko elokuvataiteen koulutuksen olla osa Aalto-yliopistoa, joka halutaan keskittää Otaniemeen, vai uuden Taideyliopiston yhteydessä?

PANDEMIAETIIKKA

Viime talven sikainfluenssa ja väestön rokottaminen käynnistivät julkisuudessa monia eettisiä, poliittisia ja tutkimuksellisia pohdintoja. Uudet pandemiat ovat merkittävä terveyspoliittinen ja tiedonhallinnan haaste. Turun yliopiston lääketieteellisen etiikan professori **Veikko Launis** kirjoittaa pandemiaetiikasta *Suomen lääkäri-lehdessä* (49/2010). Tämän nimikkeen alle voidaan nostaa useita eettisiä kysymyksiä.

Kun varaudutaan pandemioihin, on eettinen keskustelu terveydenhuollon ammattihenkilöstön oikeuksista ja velvollisuuksista tarpeen, esim. siitä, kuinka suurta henkilökohtaista riskiä terveydenhuollon lääkäreiltä ja hoitajilta voidaan odottaa. Keskustelu potilaiden velvollis-

suuksista on ollut Suomessa vähäisempää. Voiko rokotteesta kieltäytyä? Sikainfluenssan ja narkolepsian yhteyttä kartoittavan tutkimuksen tiimoilta käyty keskustelu nostaa esiin lääkärin ja tutkijoiden eettisen vastuun kysymyksiä. Tutkimusetiikan kannalta on kiinnostava kysyä, pitäisikö alussa tai vielä käynnissä olevan lääketieteellisen tutkimuksen tuloksia julkistaa kesken tutkimusprosessin.

Rokotteiden hyväksyminen perustuu hyötyjen ja haittojen vertailuun. Vakavatkaan rokotteisiin liittyvät haittavaikutukset eivät ole ehdoton este niiden hyväksymisille, minkä on todennut European Medicines Agency. Launisen mukaan julkisessa keskustelussa tulisi muistaa korostaa kehitteillä oleviin ja kansallisiin rokotosohjelmiin liittyvien riski- epävarmuustekijöiden etukäteistä hyväksymistä, vaikka ne eivät lopulta toteutuisikaan.

KOULUSURMAT

Juuri ilmestyneessä Suomalaisen Tiedeakatemian kannanotossa tarkastellaan koulusurmien taustoja ja syitä sekä mahdollisuuksia ehkäistä niitä. Vastauksia etsitään historian, kasvatustieteen, yhteiskunta- ja käyttäytymistieteiden sekä lääketieteen alojen tutkimuksista. Työryhmään valittiin eturivin asiantuntijoita eri yliopistoista. Kannanottoja-sarjassa on aikaisemmin ilmestynyt turpeen energiakäyttöä arvioiva raportti. Sarjan raportit on painettu, mutta ne ovat myös Tiedeakatemian verkkosivuilla (www.acadsci.fi). Siellä on mahdollisuus antaa palautetta.

Suomessa on jo annettu useita suosituksia, joiden tarkoitus on ehkäistä nuorten väkivaltakäyttäytymistä ja koulusurmia. Tuorein raportti esittää koulusurmien ennaltaehkäisemiseksi nuorten kehitykseen ja kouluyhteisöön liittyviä toimenpiteitä, jotka lisäävät turvallisuuden tunnetta, yhteisöllisyyttä ja edistävät lasten ja nuorten sosiaalis-emotionaalista kehitystä.

Ilari Hetemäki